

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De speelruimte van theater

Bala, S.

Publication date

2014

Document Version

Final published version

Published in

India Nu

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bala, S. (2014). De speelruimte van theater. *India Nu*, 209-210, 26-27.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

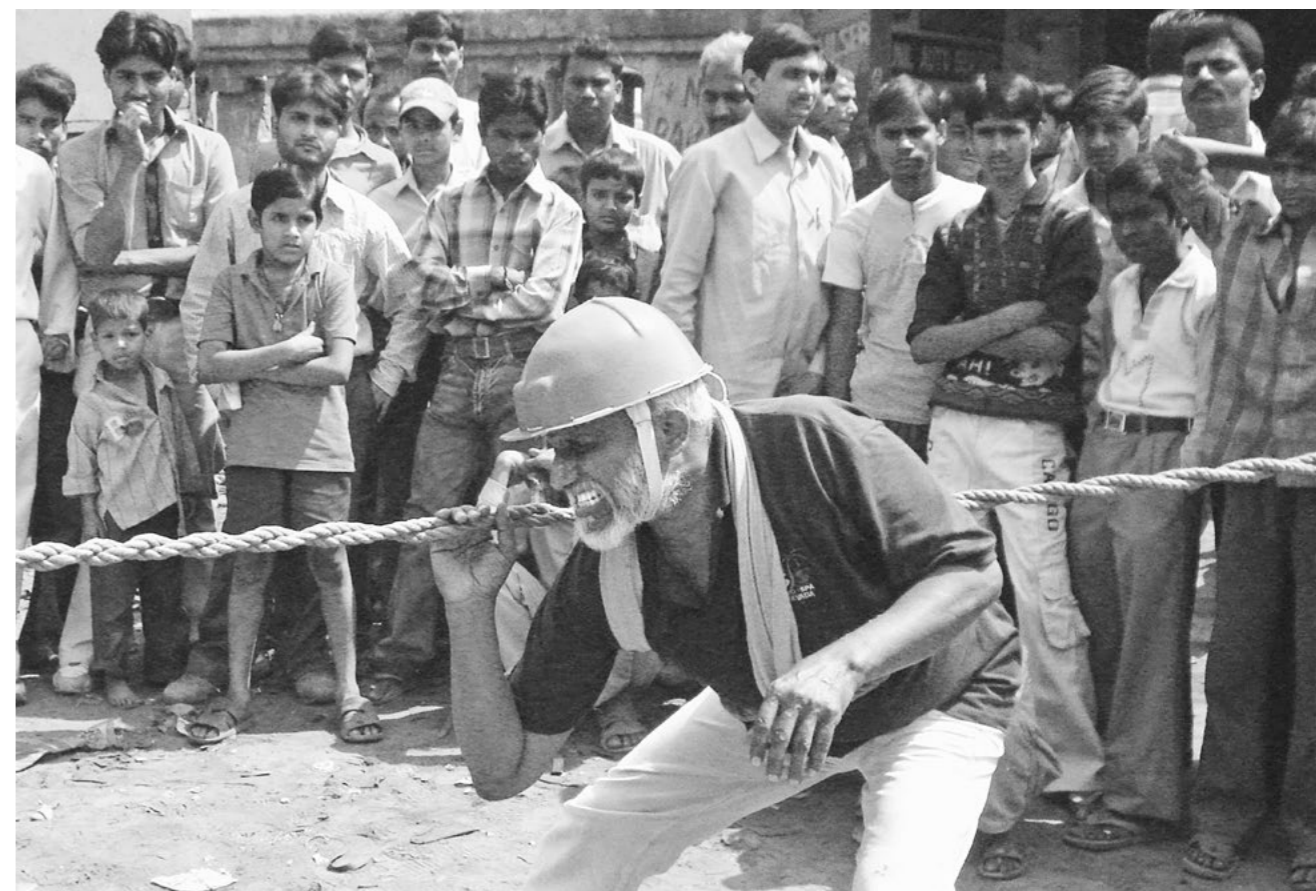
Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Jana Natya Manch in 1980

Trommels roffelen. Een massa mensen stroomt samen en vormt een kring waarbinnen het theaterspektakel zich afspeelt. Aan de rand van de menigte draven kinderen van hot naar her, zetten straatverkopers snel hun kramen op en fungeren artiesten met aapjes, vogels en goocheltrucs als informele hulp-acts voor de wegdwalers. Toeschouwers verschijnen achter ramen en op daken, om erbij te zijn zonder van huis weg te hoeven.

Jana Natya Manch in 2008

In India vinden veel theatervormen plaats in de buitenlucht: op straat hoeken, pleinen en gemeenschappelijke terreinen, in steegjes waar men geen last heeft van verkeer of politie. Iedereen die ooit in India een straattheateroptreden heeft bijgewoond, weet dat zo'n openbare plek niet alleen decor is, maar op allerlei manieren een actieve, scheppende rol heeft in het geheel. Een complete micro-

ruimte, omdat mensen die zich niet op de fysieke speelplek bevinden toch deelgenoot kunnen zijn. In de theaterruimte kunnen dingen gebeuren die daarbuiten niet zijn toegestaan. De plek waar mensen theater maken of cultureel actief zijn, vertelt ons in feite veel over de grotere sociale ruimte voor communicatie.

van de landbouwcrisis en de hevige droogtes in Maharashtra – een direct gevolg van de industrialisatie van de landbouw en internationale vrijhandel. Boeren en landarbeiders die gedwongen worden het platteland te verlaten en hun heil moeten zoeken in (semi-)stedelijke centra, dreigen hun culturele kennis en ervaring voorgoed te verliezen. Over heel India hebben straattheatergroe-

Doe-schouwers

Jana Natya Manch (Theaterfront van het Volk) of Janam (een acroniem dat 'geboorte' betekent) uit Delhi definieert zichzelf als

gens de methode van het Theater van de Onderdrukten, gepopulariseerd door de inmiddels overleden Braziliaanse theatermaker Augusto Boal. Het is een vorm van interactief theater waarbij men het publiek

raar van repliek te dienen, wordt het podium een plek waar je zo'n daad van verzet kunt oefenen voor het leven buiten het theater. Een vrijplaats – maar niet zonder consequenties.

De speelruimte van theater

kosmos van sociale interacties groeit rond het centrale stuk.

Slechts drie ingrediënten zijn noodzakelijk om theater te maken, zo luidt een beroemde uitspraak van Lope de Vega, Spaans toneelschrijver uit de zestiende eeuw: mensen, hartstochten en een platform. Zijn woorden snijden nog steeds hout: alles wat je nodig hebt om theater tot leven te brengen is een ruimte voor levendige interactie tussen mensen. Zonder die ruimte, zonder een podium kan geen interactie plaatsvinden. Het gaat daarbij ook om esthetische

Tamasha

Of het nu gaat om klassieke podiumkunsten zoals dansdrama, religieuze voorstellingen en vechtkunst of om populaire vormen als worstelen en hanengevechten, in India zijn ze allemaal hecht vervlochten met de plattelandseconomieën en –milieus die hun voedingsbodemp zijn. In een recent artikel in de landelijke krant *The Hindu* wijst de ervaren journalist P. Sainath op de negatieve invloed die cultuuruitingen als worstelen en het volkstheater *tamasha* ondervinden

pen een geschiedenis van engagement met de strijd om landrechten. Wie is eigenaar van ruimte? Wie bepaalt wat mogelijk en voorstelbaar is op een plek? Het zijn terugkerende thema's in het repertoire van menige theatergroep, sinds openbare terreinen steeds vaker worden geprivatiseerd, sinds mensen gecriminaliseerd worden omdat ze arm en dakloos zijn, verdreven van hun land, uit hun huizen gezet om plaats te maken voor Speciale Economische Zones en geprivilegieerde burgers.

straattheater. Safdar Hashmi, de vereerde oprichter ervan, werd in 1989 in opdracht van de toen heersende partij gedood door huurmoordenaars, midden in een stuk over arbeidersrechten dat Janam speelde in een arme voorstad van Delhi. Safdar Hashmi en Janam zijn zo het boegbeeld geworden van het recht op vrije meningsuiting en vrije openbare ruimtes.

Een ander voorbeeld is het theatercollectief Jana Sanskriti (Cultuur van het Volk) in West-Bengalen. De groep werkt vol-

uitnodigt deel te nemen aan een stuk als *spect-actors*, te vertalen als doe-schouwers. De voorstellingen van Jana Sanskriti draaien om onderwerpen als landonteigening door grote nationale en internationale bedrijven. Oplossingen worden niet gegeven. Men ziet het publiek niet als onnozel, maar nodigt het uit om in de vrije verbeeldingsruimte van het theater een probleem onderhanden te nemen waarmee men in het dagelijks leven worstelt. Door een landloze boerin te vragen op het podium een woeker-

Sruti Bala

Dr. Sruti Bala is assistent-docent Theaterwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam.

Bronnen: P. Sainath, 'Wrestling with the rural economy' in *The Hindu* 20 October 2013;

<http://jananatyamanch.org>; <http://janasanskriti.org>

Verder lezen: *Theatre of the Streets. The Jana Natya Manch Experience*, red. Sudhanva Deshpande (Delhi: Janam, 2007); *Development Dramas. Reimagining Rural Political Action in Eastern India*, Dia Da Costa (New Delhi/New York: Routledge, 2010).

Foto's: Janam